

Bruk av alkohol og vanedannende legemidler hos eldre

Lunsjforedrag 11.09.24

Anne Jørstad Antonsen
Ph.d. stipendiat ved SOF, sør/ Universitetet i Agder

Lunsjforedrag

– en speed date med et omfattende og sammenfatt tema

- Omsorgsbiblioteket og kunnskapsoppsummering
- Hvorfor skal vi ha fokus på bruk av alkohol og legemidler til de eldre?
- Eldre i møte med profesjonelle

- Nasjonalt elektronisk bibliotek

Publiserte oppsummeringer i 2023

- «Kvalitet i tjenester til voksne personer med alvorlig/dyp utviklingshemming: En oppsummering av kunnskap (Anita Gjermestad)
- **Alkoholbruk blant eldre: En oppsummering av kunnskap** (Terje Emil Fredwall og Anne Jørstad Antonsen)
- Velferdsteknologi for personer med demens: En oppsummering av kunnskap (Mads Solberg)
- Bleier til voksne: Ei kunnskapsoversikt i eit notidig og historisk perspektiv (Jeanne Helene Boge)
- Trygg i eget hjem? – fra et tjenesteperspektiv: En kunnskapsoppsummering om hvilke forhold som ifølge helsepersonell er viktige for å sikre trygge kommunale hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester (Trude Anita Hartviksen, Monika Dybdahl Jakobsen, og Nina Beate Andfossen)
- Trygg i eget hjem? – fra et brukerperspektiv: En kunnskapsoppsummering om hvilke forhold eldre hjemmeboende erfarer er viktige for at de skal føle seg trygge i eget hjem (Siv Fladsrud Magnussen, Karen Marie Øvern og Siri Andreassen Devik)
- Frivillighet i palliativ omsorg i kommunene: En oppsummering av kunnskap (Evy Gangstø, Steinseide og Følland, Oddvar)

Rusmiddelbruk

Søk i Omsorgsbiblioteket

Oppsummeringer om emnet ^

- Brukermedvirkning i psykisk helsearbeid
- Pasientforløp for personer med samtidig rusmiddellidelse og psykisk lidelse
- Alkoholbruk blant eldre

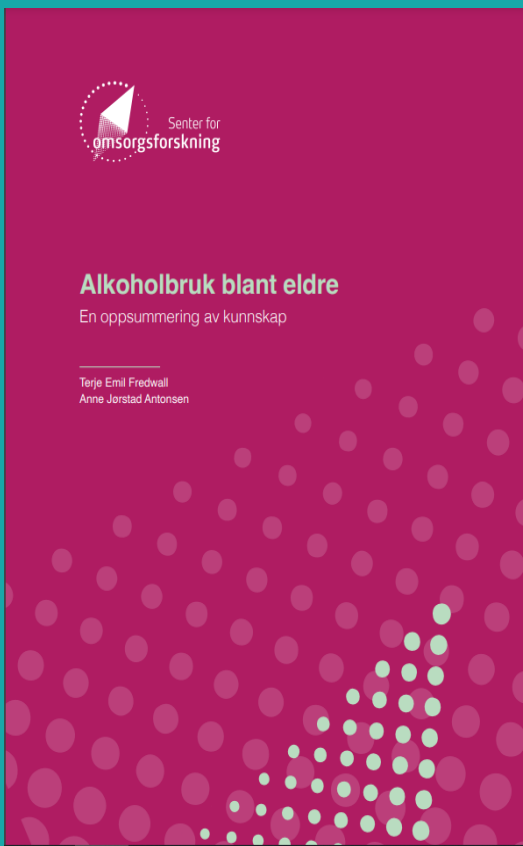
Søk forskning og utviklingsarbeid ^

- Søk på rus i Omsorgsbiblioteket

Annen oppsummert kunnskap ^

- Oppsummeringer av kunnskap

Innhold

Sammendrag

Abstract

1. Alkoholbruk blant eldre – en introduksjon

1.1 Kontekst og sentrale begreper

1.2 Hensikt, problemstilling og målgruppe

2. Metode og materiale

2.1 Søkestrategi og utvalg

2.2 Analyse

2.3 Kvalitetssikring

3. Lover, forskrifter og sentrale offentlige dokumenter

3.1 Lover

3.2 Forskrifter

3.3 Offentlige utredninger, proposisjoner, nasjonale strategier og meldinger til

Stortinget

3.4 Rundskriv, faglige veiledere og nasjonale retningslinjer og råd

4. Forsknings- og utviklingsarbeid

4.1 Alkoholbruk og trender blant eldre

4.2 Alkoholbruk, aldring og helse

4.3 Helse- og omsorgstjenestetilbudet i kommunene

5. Verktøy og ressurser

5.1 Brosjyrer og nettsider med nyttig informasjon om alkoholbruk blant eldre

5.2 Videoer og podkaster om alkoholbruk blant eldre

5.3 Håndbøker, opplæringsprogram og metodeinnføring

6. Konklusjoner

6.1 Bakgrunn, hensikt og metode

6.2 Hovedfunn i oppsummeringen

7. Referanser

Om forfatterne

Vedlegg 1. Søk i databaser

Vedlegg 2. Inkluderte forsknings- og utviklingsarbeider – en oversikt

Scoping reviews

En *scoping review* skiller seg fra systematiske kunnskapsoversikter («systematic reviews») på flere sentrale punkter:

- Til forskjell fra systematiske oversikter legger denne metodetilnærmingen opp til å bruke åpnere og bredere problemstillinger.
- Det kan inkluderes litteratur med flere typer studiedesign.
- Det er større åpenhet for å utvikle inklusjonskriterier underveis i arbeidet.
- De identifiserte studienes vitenskapelige kvalitet blir ikke kvalitetsvurdert eller rangert opp mot et gitt evidenshierarki.

Alkoholbruk blant eldre – tall og trender

Økning de siste tiårene:

1985 _____ Seks av 10 eldre i Norge mellom 60 og 80 år rapporterte at de hadde drukket alkohol en eller flere ganger siste år

2005 _____ 82 % over 60 år oppga å drikke alkohol

2019 _____ var det 83 prosent som oppga det samme

- Økningen har vært spesielt stor blant kvinner mellom 75–79 år

- Når eldre drikker alkohol, er det som oftest vin.

Mulige grunner til forandringer i alkoholbruken blant eldre

- Økningen spesielt stor blant kvinner - ses i sammenheng med generelle samfunnsendringer
- Sosial deltakelse og livskvalitet, velvære og glede
- Uttrykk for det gode og frie liv som eldre

- Syns det er rart at man definerer alkohol som en viktig del av et kvalitetsliv. At det liksom er bevist på at man har det bra. (psykologisk.no)

“I forhold til hvor mye man drakk i vikingtiden og middelalderen, blir denne artikkelen helt teit.” forskning.no

Hva gjør alkohol med en aldrende kropp?

- Eldre voksne er mer sårbare for alkoholens påvirkning på kroppen enn yngre voksne
- Eldre voksne har større risiko for helseskader forårsaket av alkohol
 - Fysiologiske aldersforandringer
 - Sykdomstilstander/ aldersrelaterte endringer
 - Legemiddelbruk

Fysiologiske aldersforandringer

- Metabolske prosesser
 - endringer i kroppssammensetning som fører til redusert muskelmasse og redusert totalvolum kroppsvann
 - farmakokinetiske prosessene (kroppens håndtering av legemidler)

Sykdomstilstander/ aldersrelaterte endringer

- Skrøpелighet (frailty)
- Tap av balanse og koordinasjon
- Motoriske/sensoriske endringer grunnet f.eks. hjerneslag
- Hjertesykdom
- Kronisk obstruktiv lungesykdom
- Osteoporose
- Depresjon og søvnforstyrrelser
- Andre kroniske sykdommer

Legemiddelbruk

- 90% av alle personer over 65 år benytter minst ett reseptbelagt legemiddel
- 67% av alle legemiddelbrukere over 65 år bruker fem eller flere legemidler
- konsekvenser avhenger av mengden alkohol og typen medikamenter

Legemiddelbruk – vanedannende legemidler og alkoholbruk

Hos eldre med regelmessig alkoholinntak (én eller flere ganger/uke) finner vi at nesten 30% også bruker vanedannende legemidler.

Hos eldre med alkoholinntak fire ganger eller mer/uke er det nærmere 34% som benytter vanedannende legemidler.

Høyere andel kvinner (39,6%) enn menn (22,8%) som rapporterte regelmessig alkoholbruk og bruk av vanedannende legemidler

Helseperspektivet – Rusmiddelbruk/misbruk hos eldre

Eldre i møte med profesjonelle

- Mange eldre synes dette er vanskelig å snakke om.
- Helsepersonell synes dette er vanskelig å snakke om.

Verktøy og ressurser

- Informasjonsbrosjyrer
- Nettsider
- Video og podkast
- Håndbøker, opplæringsprogram og metodeinnføring